

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В СЕГМЕНТІ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ

Досліджено особливості функціонування ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу (МСБ). Визначено інституційне середовище функціонування ринку праці в сегменті МСБ та виділено основні складові нормативно-правового забезпечення. Проаналізовано європейський вектор розвитку ринку праці та можливості конвергенції ринку праці між Україною та ЄС. З'ясовано позицію України в рейтингу Doing Business за останні 11 років. Встановлено, що розвиток самозайнятості, неформальної та прихованої зайнятості населення значно впливає на функціонування ринку праці України в сегменті МСБ.

Ключові слова: *функціонування ринку праці, ринок праці, малий та середній бізнес, конвергенція ринку праці, зайнятість, самозайнятість, соціальне підприємництво.*

Исследованы особенности функционирования рынка труда Украины в сегменте малого и среднего бизнеса (МСБ). Определена институциональная среда функционирования рынка труда в сегменте МСБ и выделены основные составляющие нормативно-правового обеспечения. Проанализирован европейский вектор развития рынка труда и возможности конвергенции рынка труда между Украиной и ЕС. Выяснена позиция Украины в рейтинге Doing Business за последние 11 лет. Установлено, что развитие самозанятости, неформальной и скрытой занятости населения значительно влияет на функционирование рынка труда Украины в сегменте МСБ.

Ключевые слова: *функционирование рынка труда, рынок труда, малый и средний бизнес, конвергенция рынка труда, занятость, самозанятость, социальное предпринимательство.*

Актуальність теми та постановка проблеми. Відновлення української економіки неможливе без ефективного функціонування ринку праці. Враховуючи воєнно-політичну та економічну ситуацію в Україні, досягти покращання ситуації на ринку праці можливо шляхом розвитку малого і середнього бізнесу (МСБ) та збереження потенціалу людей-професіоналів, які є двигуном, що рухає економіку держави вперед.

Основними перешкодами на шляху збільшення виробництва МСБ є високі витрати на енергозабезпечення та виробництво, коливання обмінного курсу, низький попит, високе податкове навантаження. Це сприяє неформальній виплаті заробітної плати, що порушує конкуренцію. Корупція також залишається серйозною проблемою в Україні, що обмежує іноземні інвестиції у МСБ. Існують проблеми правового регулювання ринку праці в результаті поширення нестандартних форм зайнятості серед найманих працівників суб'єктів підприємництва, самозайнятих осіб та населення України загалом.

Вирішення визначених проблем неможливе без створення правових, економічних, організаційних та соціальних умов для розвитку МСБ, який є невід'ємним сектором ринкової економіки та основним елементом формування середнього класу населення. Тому для соціально-економічного розвитку країни в цілому та її регіонів зокрема, досягнення повної і продуктивної зайнятості надзвичайно важливим є визначення особливостей функціонування ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні особливостей функціонування ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей функціонування ринку праці завжди перебувало в центрі уваги економічної науки і знайшло своє відображення в працях багатьох вчених. Теоретичні, методологічні та прикладні проблеми розвитку та функціонування ринку праці досліджують Л. Авдєєв (L. Avdeev), С. Бандур (S. Bandur), В. Брич (V. Brych), О. Волкова (O. Volkova), І. Гнибіденко (I. Hnybidenko), Т. Заяць (T. Zayac), О. Левченко (O. Levchenko), Е. Лібанова (E. Libanova), Ю. Маршавін (Yu. Marshavin) та ін. Комплекс проблем та особливостей, пов'язаних зі становленням та розвитком МСБ, його місця і ролі у структурі ринку праці, тенденцій та особливостей розвитку в Україні вивчають З. Варналій (Z. Varnaliy), В. Орлова (V. Orlova), С. Трубич (S. Trubych), Н. Казюка (N. Kazyuca) та ін.

У результаті досліджень авторами була визначена значущість МСБ в розвитку ринку праці та окреслено основні вектори розвитку щодо підтримки МСБ. Але у зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією в Україні необхідним є постійний аналіз ринку праці та визначення особливостей функціонування ринку праці в сегменті МСБ. Оскільки саме розвиток МСБ є основою ефективного функціонування ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок праці – це одна зі сфер соціально-економічних відносин, яка є досить нестабільною в період масштабних перетворень.

Особливості функціонування ринку праці України в сегменті МСБ запропоновано розглянути за такими напрямками: інституційне середовище; нормативно-правове забезпечення; європейський вектор розвитку; легкість ведення бізнесу; класифікація суб'єктів господарювання; зайнятість населення (неформальна та прихована зайнятість, самозайнятість).

Інституційне середовище функціонування ринку праці в сегменті малого та середнього підприємництва (МСП) – це сукупність координаційних та врегульованих дій відповідних ключових сторін, від роботи яких залежить ефективність і результативність існуючої нормативно-правової бази, впровадження та реалізація стратегій, планів та програм розвитку (рис. 1).

Нормативно-правове забезпечення – є основою ефективного функціонування та регулювання ринку праці в сегменті МСБ. Сукупність законів, кодексів, програм та стратегій є головним управлінським елементом державної підтримки МСБ, за допомогою якого мають створюватися сприятливі умови розвитку бізнесу, привабливий інвестиційний клімат у державі та стрімкий інноваційний прогрес. Основними нормативно-правовими актами у сфері функціонування ринку праці в сегменті МСБ в Україні є:

– Господарський кодекс України, що визначає правові основи господарської діяльності (господарювання) та поділяє всі суб'єкти господарювання за формами власності на мікропідприємства, малі, середні і великі підприємства [1].

– Податковий кодекс України визначає особливості регулювання відносин, що виникають у сфері податків і зборів. Зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, які справляються в Україні, та порядок їх адміністрування; платників податків та зборів, їх права та обов'язки; компетенцію контролюючих органів, повноваження та обов'язки їх посадових осіб; відповідальність за порушення податкового законодавства [2].

– Кодекс законів про працю України визначає правові засади і гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці. Зазначає, що саме держава створює умови для ефективної зайнятості населення [3].

– ЗУ «Про підприємництво», який визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлюються гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки [4].

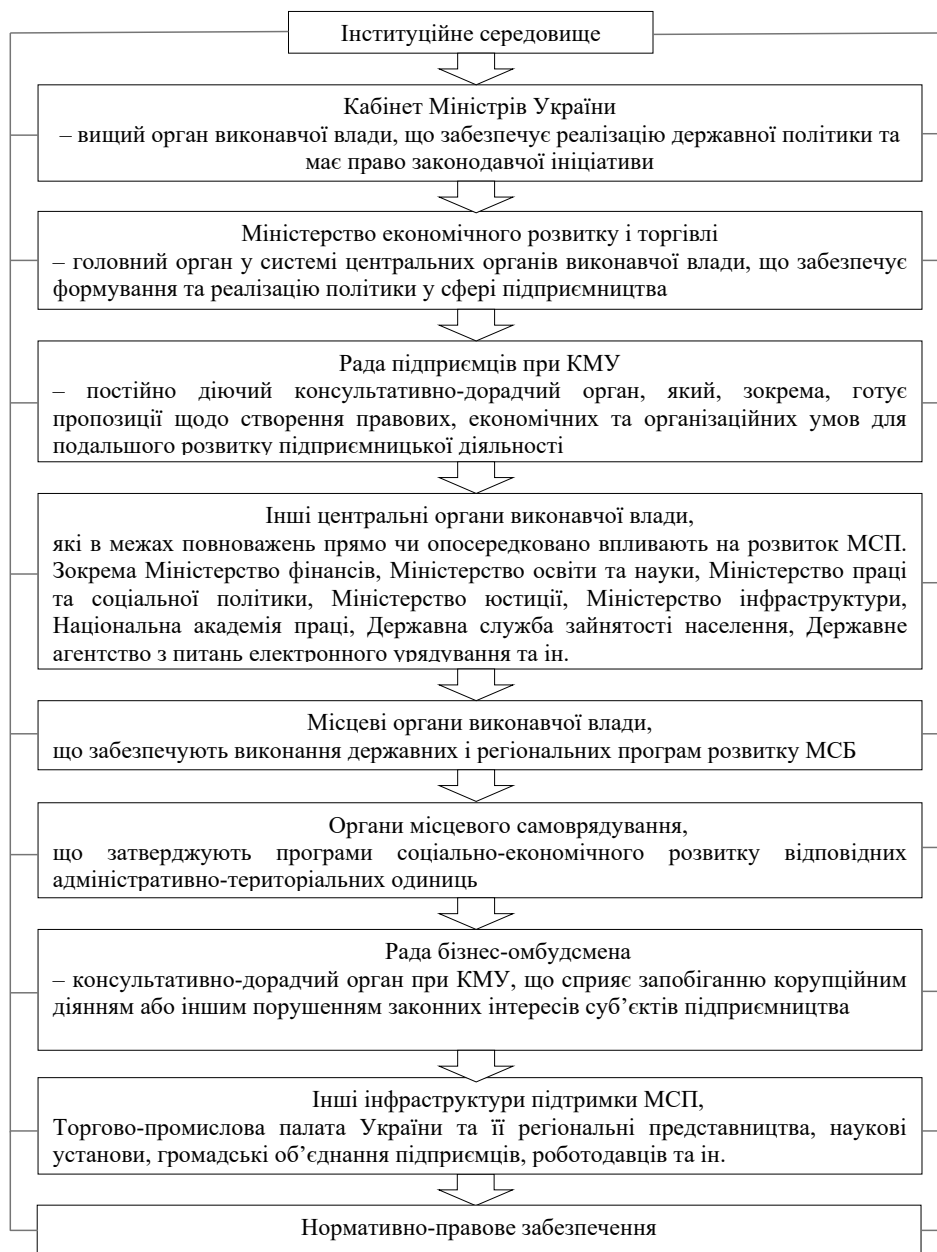

Рис. 1. Інституційне середовище функціонування ринку праці в сегменті МСП

– ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» визначає правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього бізнесу [5].

– ЗУ «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» встановлює правові засади щодо отримання державної допомоги суб'єктами господарювання з метою стимулювання розвитку підприємництва та зниження рівня неформальної зайнятості.

Зокрема може реалізовуватись у формах надання субсидій та грантів; дотацій; податкових пільг; списання боргів, надання гарантій, кредитів на пільгових умовах та ін. [6].

– ЗУ «Про господарські товариства», що визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і обов'язки їхніх учасників та засновників [7].

– ЗУ «Про фермерське господарство», що визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як однієї з прогресивних форм підприємництва [8].

– ЗУ «Про публічні закупівлі» відповідає директивам ЄС, визначає правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави і територіальної громади. Передбачає ефективне та прозоре здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції та розвиток добросовісної конкуренції [9].

– Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року спрямована на формування міцної основи для поступового розвитку МСП. Стратегія дає можливість скоординувати діяльність інших органів державної влади для реалізації виваженої та всеохоплюючої політики у сфері розвитку підприємництва, враховуючи тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки та значні виклики, що постали перед країною [10].

– План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу «Ведення бізнесу» та входження України до двадцятки цього рейтингу [11]. Передбачає спрощення реєстрації підприємств, забезпечення виконання контрактів, покращання умов кредитування, захист інвесторів, урегулювання питань щодо неплатоспроможності, отримання дозволів на будівництво та ін.

Україна обрала європейський вектор розвитку. Про це свідчить підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Подальша інтеграція з ЄС можлива за умови зближення національного законодавства із законодавством ЄС та використання європейського досвіду, але з урахуванням державних особливостей та інтересів.

В ЄС 99% усього бізнесу становлять МСП. За останні п'ять років вони створили 85% нових робочих місць і забезпечили дві третини загальної зайнятості населення [12]. Що, безумовно, є прогресивним показником розвитку економіки ЄС.

В Україні діє низка програм ЄС, які спрямовані на підтримку МСБ, а саме:

1. «Горизонт 2020» – найбільша програма ЄС з наукових досліджень та інноваційних розробок на 2014–2018 рр., що дає змогу представникам МСБ долучитися до створення радикально інноваційних продуктів, проводити власні дослідження та користуватися єдиним ринком знань усіх країн-учасниць. Ратифікована Верховною Радою України 15 липня 2015 р. За допомогою програми учасники мають можливість отримати консультації із залученням приватних інвесторів, консультації щодо виходу інновації на внутрішній чи зовнішні ринки та фінансування створення прототипу новаторського продукту або сервісу. За даними Європейської Комісії, станом на листопад 2018 р. проведено 527 конкурсів. За результатами яких для 100 українських організацій-учасниць програми (загалом 145 участей у програмі) передбачено фінансування 114 проектних пропозицій в основному списку на суму 20,84 млн євро, 16 з яких координуються українськими організаціями [13].

2. COSME (конкурентоспроможність підприємств малого та середнього бізнесу) – програма ЄС на 2014–2020 рр., що дає можливість посилювати конкурентоспроможність МСБ шляхом вирішення проблем, пов'язаних з доступом до фінансування, виходом на нові ринки, визначенням проблем внутрішніх бізнес-процесів та вдосконаленням пріоритетних сфер національної економіки. Ратифікована Верховною Радою України 22 лютого 2017 р. За допомогою програми учасники мають

можливість бізнес-стажування за кордоном на діючому підприємстві; реалізації власних товарів та послуг, знаходження партнерів та контрагентів; отримання досвіду у сфері культури ведення бізнесу за допомогою участі в тематичних конференціях, тренінгах та семінарах від іноземних компаній. Для органів державної влади, громадських організацій, бізнес-асоціацій, кластерів та профспілок є можливість отримати грантову допомогу для покращання регуляторного середовища МСБ.

3. Європейська мережа підтримки підприємств (EEN) – це віртуальний онлайн-майданчик, створений для інноваційного розвитку МСБ та стимулювання міжнародної співпраці між підприємствами із залученням технологій від наукових організацій. За її допомогою можна знайти потенційних покупців продукції та придбати товари чи послуги партнерів мережі, залучити інноваційні технології та домовитися про їх купівлю чи використання, а також розміщувати власні комерційні пропозиції. Мережа EEN є одним з ключових інструментів політики Європейської комісії щодо підтримки розвитку підприємництва в Європі.

4. EU4BUSINESS – загальна ініціатива, яка охоплює всю діяльність ЄС, спрямовану на поліпшення бізнес-клімату в країнах Східного партнерства. В Україні в рамках ініціативи створено механізм прямого фінансування МСП. Кожен підприємець, а також людина, яка тільки намагається розпочати власну справу, має можливість скористатися консультативними послугами в 15 областях України, а також отримати інформативну підтримку на сайті щодо реєстрації підприємств, перевірок бізнесу, доступу до ринків та фінансових ресурсів. Пріоритетними напрямками є підтримка підприємств, які працюють у сфері зеленої економіки, та розвиток жіночого підприємництва.

В Україні проблеми екологізації є дуже актуальними. За допомогою соціального підприємництва можливо поступово реалізувати політику сталого споживання та виробництва, запровадити екоєфективні та енергоєфективні способи провадження діяльності. На законодавчому рівні поняття «соціальне підприємство» ще не визначено. Відповідно до міжнародної практики соціальні підприємства класифікуються як комерційні організації, що використовують свої ресурси для творчого вирішення соціальних питань, некомерційні організації, що допомагають людям створювати свої власні комерційні або некомерційні підприємства, що спрямовують прибуток для фінансування своїх власних програм або для створення робочих місць. Запровадження в Україні соціального підприємництва надасть можливість втілити новаторські ідеї цілеспрямованих та творчих людей, молодих вчених для розв'язання соціальних і екологічних проблем, вирішити ряд проблем у сфері зеленої економіки та частково створити нові робочі місця.

Реалізація проектів у рамках існуючих програм надає можливість розвитку економічного потенціалу МСБ України, застосування кращих європейських практик у сфері функціонування бізнесу, використання переваг Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (DCFTA) між Україною та ЄС, а також впровадження інноваційних технологій. Але також можливі й проблеми для суб'єктів МСБ, які можуть виникнути через додаткові витрати на проведення діяльності згідно зі стандартами ЄС. Особливо це стосується підприємств у сфері охорони праці та охорони навколишнього природного середовища, якості та безпечності харчової та нехарчової продукції та екологічної безпеки. Зараз 289 українських підприємства мають право на експорт до країн ЄС з яких 109 – виробники харчових продуктів [12].

У результаті європейського вектора розвитку актуальним стає питання конвергенції ринку праці України за допомогою використання критеріїв конвергенції у розрізі програмно-цілевих орієнтирів.

Під конвергенцією ринку праці слід розуміти зменшення розриву основних показників розвитку ринку праці України з країнами – членами ЄС та оцінку можливості до інтегрування. Ступінь конвергенції можливо оцінити за допомогою таких

критеріїв: чисельність економічно активного населення; ВВП на душу населення; темпи зростання ВВП за рік; частка зовнішнього боргу у ВВП; зовнішньоторговельний оборот (у відношенні до ВВП); індекс інфляції; індекс споживчих цін на товари та послуги; індекс реальної заробітної плати; середня заробітна плата; міграційне сальдо; рівень зайнятості та безробіття населення. Конвергенція ринку праці формує позитивну енергію перетворень, яка є необхідною для створення прогресивної економіки держави.

Подальший розвиток відносин України з ЄС та конвергенція ринку праці можлива за умови вирішення воєнно-політичного конфлікту; макроекономічної стабілізації та підвищення ефективності економіки України; досягнення відповідних якісних характеристик, дотримання умов, необхідних для вступу до ЄС; впровадження європейських норм і стандартів в економіку, соціальну політику, освіту, науку та техніку; адаптації українського законодавства до правових норм ЄС; розвитку та поглиблення регіональної інтеграції, встановлення та поглиблення прямих контактів з країнами – членами ЄС. Але обов'язково з урахуванням національної специфіки, стану і напрямів розвитку власної держави, оскільки, кожній державі притаманні свої особливості функціонування ринку праці, зумовлені ресурсними, географічними, економічними, політичними та іншими факторами.

Згідно з публікацією щорічних звітів Doing Business Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації [14] станом на 1 червня кожного року наводиться рейтинг економік окремих країн за легкістю ведення бізнесу, в якому відбувається ранжування, де перше місце найвище. В Україні за останні 11 років позиція у рейтингу зросла на 73 сходинки з 144-го до 71-го, що, безумовно, є позитивною тенденцією щодо легкості ведення бізнесу в державі (табл. 1). З 2014 р. помітний найбільший прогрес, який експерти пов'язують із застосуванням програм ЄС, зменшення ставки єдиного соціального внеску, спрощення отримання дозволів на будівництво та поліпшення захисту прав меншоритарних акціонерів.

Таблиця 1

Рейтинг економіки України за легкістю ведення бізнесу за 2008–2019 рр.*

Рік	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість країн у рейтингу	178	181	183	183	183	185	189	189	189	190	190	190
Місце	144	146	142	145	152	137	112	96	83	80	76	71

*Складено автором на підставі даних [14].

Заходи щодо підвищення позиції України в рейтингу здійснюються в рамках виконання плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації у методології рейтингу Doing Business з метою входження України до провідної двадцятки країн світу.

Згідно з чинним законодавством суб'єкти підприємницької діяльності відповідно до масштабів поділяють на мікропідприємства, малі, середні та великі (табл. 2). Це надає можливість виявити і проаналізувати сильні та слабкі сторони кожного з перелічених суб'єктів, визначити оптимальні варіанти співвідношення та взаємодії великих, середніх та малих підприємств і на цій підставі дати відповідні рекомендації.

Залежно від поставлених завдань та мети аналізу суб'єкти підприємницької діяльності можуть класифікуватися за іншими критеріями. А саме аналізувати діяльність підприємств з урахуванням власності; способу утворення; виду економічної діяльності; форми оподаткування тощо.

Класифікація суб'єктів підприємницької діяльності за масштабами

Суб'єкти підприємницької діяльності	Згідно із ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України
Мікропідприємства	Фізичні або юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 10 осіб – балансова вартість активів не перевищує 350 тис. євро; – чистий дохід від реалізації продукції не перевищує 700 тис. євро	– річний дохід не перевищує 2 млн євро
Малі підприємства	Фізичні або юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 50 осіб – балансова вартість активів не перевищує 4 млн євро; – чистий дохід від реалізації продукції не перевищує 8 млн євро	– річний дохід не перевищує 10 млн євро
Середні підприємства	– середня кількість працівників за звітний період не перевищує 250 осіб; – балансова вартість активів не перевищує 20 млн євро; – чистий дохід від реалізації продукції не перевищує 40 млн євро	– інші суб'єкти господарювання.
Великі підприємства	Юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період перевищує 250 осіб – балансова вартість активів більше 20 млн євро; – чистий дохід від реалізації продукції більше 40 млн євро	– річний дохід не перевищує 50 млн євро

Розвиток самозайнятості, неформальної та прихованої зайнятості населення значно впливає на ефективне функціонування ринку праці України в сегменті МСБ.

В Україні за останні 20 років загальна чисельність населення скоротилася на 7,9 млн осіб, досягнувши у 2018 р. значення 42 386 тис. осіб, серед яких кількість зайнятого населення за досліджуваний період зменшилася з 22 998 до 16 283 тис. осіб (рис. 2). Це відбувається з причин як природного скорочення за рахунок дисбалансу народжуваності та смертності, так і міграції населення. З 2014 р. показники зазначаються без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції (АТО).

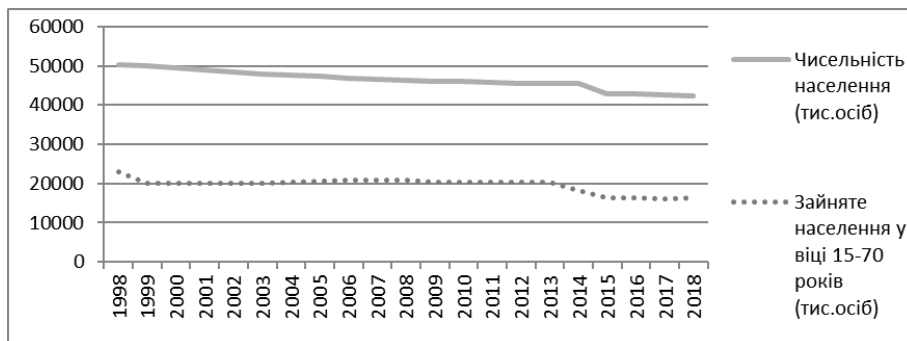

Рис. 2. Показники розвитку сфери зайнятості та чисельності населення України за 1998–2018 рр.

Неформальна зайнятість населення охоплює неформальні робочі місця на підприємствах як формального, так і неформального секторів. Кількість неформально зайнятого населення у 2018 р. становить 3,7 млн. осіб, більшість з яких зайняті сільським господарством (42,7% від усього неформально зайнятого населення), оптовою та роздрібною торгівлею (19,5%), будівництвом (15,3%) [15]. Часткова або повна робота деяких підприємств у неформальному секторі економіки призводить до недобросовісної конкуренції та обмежує потенціал розвитку МСБ.

В Україні формується принципово нова частина економічно активного населення – самостійно зайняті. Від традиційної зайнятості з регулярною винагородою самозайнятість відрізняється властивою їй автономністю й індивідуальною спрямованістю в трудовому процесі. Згідно з ПКУ самозайнята особа – це платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності [2]. Оптимальним проявом самозайнятості є підприємницька діяльність, яка спрямована на отримання прибутку.

Отже, сферу самозайнятості населення можна подати у вигляді:

- формального сектора (кількість фізичних осіб – суб'єкти мікропідприємництва);
- неформального сектора (незарєєстровані самозайняті, роботодавці та їхні наймані працівники, безкоштовно працюючі члени сім'ї; особи, які працюють за усною домовленістю, не мають будь-яких соціальних гарантій, за них не сплачується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування);
- нелегального сектора (особи, які порушують чинне законодавство, не враховуються офіційною статистикою, не підлягають оподаткуванню та використовують корупційні схеми).

За результатами незалежних досліджень, самозайнятість сконцентрована у неформальному секторі та існує як додаткове джерело доходу для виживання населення, а не реалізація власних ідей. Тому необхідним є створення умов для переведення працівників з неформального у формальний сектор зайнятості із забезпеченням їх соціального захисту.

Висновки. Виділено критерії, згідно з якими розглянуто особливості функціонування ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу. А саме:

- визначено інституційне середовище функціонування ринку праці в сегменті МСП;
- зазначено, що нормативно-правове забезпечення є основою ефективного функціонування та регулювання ринку праці в сегменті МСБ та виділено його основні складові;
- проаналізовано європейський вектор розвитку ринку праці та можливості конвергенції ринку праці між Україною та ЄС, зазначено програми ЄС, які спрямовані на підтримку МСБ;
- за допомогою соціального підприємництва запропоновано поступово реалізувати політику сталого споживання та виробництва, запровадити екоефективні та енергоефективні способи провадження діяльності;
- проаналізовано позицію України в рейтингу Doing Business;
- наведено класифікацію суб'єктів господарювання згідно із ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та ст. 55 Господарського кодексу України;
- визначено, що зайнятість населення є одним з основних критеріїв, які характеризують особливості функціонування ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу. А саме розвиток самозайнятості, неформальної та прихованої зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
4. Про підприємництво: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
6. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>
7. Про господарські товариства: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
8. Про фермерське господарство: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
9. Про публічні закупівлі: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
10. Стратегія розвитку малого й середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]: Розпорядження КМУ № 504-р від 24 травня 2017 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/55/f468579n9.doc>
11. План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу «Ведення бізнесу» [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. N 1406. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR151406.html
12. Євроінтеграційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu-ua.org/syla-mozhlyvostei>
13. Національний портал. Горизонт 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://h2020.com.ua/uk/>
14. Рейтинг країн світу щодо легкості ведення бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>
15. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

References

1. Economic Code of Ukraine. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Tax Code of Ukraine, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Code of Labor Laws of Ukraine, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
4. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On Entrepreneurship”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
5. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On development and state support of small and medium enterprises in Ukraine”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
6. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On State Assistance to Business Entities”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>
7. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “About business associations”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
8. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “About the farm”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
9. Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On Public Procurement”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Strategy For the Development of Small and Medium Enterprises in Ukraine up to 2020, dated May 24, 2017 No. 504-p, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/55/f468579n9.doc> (accessed 24 Oct 2018).
11. Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Action Plan for the Implementation of Best Practices for Qualitative and Effective Regulation, as reflected by the World Bank Group in the Doing Business Ranking Methodology”, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR151406.html

12. Yevrointehratsiyyny portal [European integration portal]. Available at: <https://eu-ua.org/sylamozhlyvostei>
13. Natsionalnyy portal “Horyzont 2020” [National portal “Horizon 2020”]. Available at: <https://h2020.com.ua/uk/>
14. Official index site, available at: <http://www.doingbusiness.org> (accessed June 2018).
15. The State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua> (accessed 24 Oct 2018).

FEATURES OF THE LABOR MARKET FUNCTIONING IN THE SEGMENT OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS

Marianna V. Kutsevolova, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: mvd.91@ukr.net
DOI: 10.32342/2616-3853-2018-1-11-7

Key words: *functioning of the labor market, labor market, small and medium business, convergence of the labor market, employment, self-employment, social entrepreneurship.*

Taking into account the military-political and economic situation in Ukraine, it is proposed to consider features of the labor market functioning in the segment of small and medium business (SMB) in the following areas: the institutional environment; legal and regulatory framework; European direction of development; easiness of doing business; classification of economic entities; employment of the population (informal and hidden employment, self-employment).

The institutional environment of the labor market functioning in the SMB segment is determined and the main components of the legal and regulatory framework are identified.

It is revealed that in Ukraine there are a number of EU programs aimed at supporting SMB. Implementation of projects within the framework of existing programs provides the opportunity to develop the economic potential of the Ukrainian SMB, the application of the best European practices in the field of business operation, the use of the benefits of the DCFTA between Ukraine and the EU, as well as the introduction of innovative technologies. However, there may be problems for SMB entities that may arise due to additional costs for carrying out activities in accordance with EU standards.

In the last 11 years, Ukraine's position in the Doing Business rating has increased by 73 steps from 144 to 71, which is definitely a positive tendency for ease of doing business in the state. The greatest progress is evident from the year 2014, when the EU programs began to be actively applied, the rates of a single social contribution decreased, the system of obtaining permits for construction improved and the protection of minority shareholders' rights improved.

It is noted that the development of self-employment, informal and hidden employment of the population significantly influences the effective functioning of the Ukrainian labor market in the SMB segment. The partial or complete work of some enterprises in the informal sector of the economy leads to unfair competition and limits the development potential of SMB. Therefore, it is necessary to create conditions for the transfer of employees from the informal to the formal sector of employment with the provision of their social protection.

Одержано 30.09.2018.